



Posudek k disertační práci

Koncepce možného Boha v díle Richarda Kearneyho Mgr. et Bc. Filip H. Härtel

Disertační práce Mgr. et Bc. Filipa Härtela, předložená na Evangelické teologické fakultě UK, si klade za cíl představit koncepci možného Boha v díle irského myslitele Richarda Kearneyho (*1954), kterou autor chápe jako inspiraci pro současnou podobu křesťanské spirituality. Hned na úvod bych rád zdůraznil, že se Filip Härtel svého úkolu zhostil skvěle a nepředstavil pouze Kearneyho koncepci možného Boha, nýbrž Kearneyho myšlení v celé jeho šíři.

Disertační práce je dělena následovně: Po „Úvodu“ (11–19) následují tři kapitoly, které představují centrální nosné myšlenky Kearneyho konceptu – „Bůh jako možnost“ (20–65), „Boží sebevydávání“ (66–103), „Bůh, člověk a pohostinnost“ (104–145), přičemž v této poslední kapitole kulminuje celá práce. Práce je zakončená „Závěrem“ (146–175), který obsahuje jak shrnutí práce, tak i jeho hodnocení a zároveň vlastní autorův návrh na rozvinutí Kearneyho koncepce. Tyto poslední pasáže lze vyzdvihnout jako velmi inovativní a nejvlastnější příspěvek autora k tématu jeho práce. Autor představuje navýsost zdařile Kearneyho myšlení, které je charakterizováno jako hledání pozice „mezi“, třetí cesty (17), která by umožnila podržet produktivní napětí mezi póly (ve smyslu Ricœurova „konfliktu interpretací“, který je třeba podržet a ne odstranit), které bývají považovány za antagonistické. Tím se Kearneyho pozice blíží například tradiční japonské kultuře, která si – pokud vím – nekladla za cíl přesvědčit partnera v dialogu o své pozici, nýbrž podržet to nejvzácnější: situaci dialogu. Autor velmi pěkně ukazuje, že Kearneyho dialogické myšlení však nevede k jakési myslitelské „kaši“, nýbrž že jeho myšlení je produktivní a zároveň zdůrazňuje důležitost rozlišování, přičemž rozlišování je chápáno jako etická povinnost (123). Kearney se ukazuje jako skutečný zprostředkovatel především mezi tradicí ontoteologie a negativní teologie. Autor trefně dokládá, že i když Kearney obě tradice kritizuje, přece jenom je mu proud negativní teologie bližší. Härtel zároveň představuje v průběhu práce důležité autory pro myšlení Richarda Kearneyho: P. Ricœura, J. Derridu, E. Levinase, J.-L. Mariona, M. Merleau-Pontyho a Mikuláše Kusánského. Tím Härtel prokazuje nejen svou hlubokou znalost Kearneyho díla, ale i vysokou erudici a rozhled. Velmi si vážím autorovy kritiky ohledně Kearneyho interpretace Platóna, Aristotela či Tomáše Akvinského (36), která poukazuje na určitou jednostrannost Kearneyho výkladů. Oprávněnost této kritiky je zřejmá třeba na nepatrném příkladu jedné z centrálních vět Kusánského: Věta „Finiti ad infinitum nulla est proportio“ je skoro identickou citací ze *Summy* Tomáše Akvinského (*Summa theologica* I, 2, 2: „finiti autem ad infinitum non est proportio“), má však své kořeny již v Aristotelově myšlení (srv. *De caelo* A 6 274a 7; A 7 275a 13). Za důležitý rys práce považuji dále zdůraznění skutečnosti, že Kearneyho dílo je inspirováno nejen teoretickým myšlením, nýbrž i příklady praktického života sebevydání se v lásce a v utrpení. V práci jsou představeny osobnosti jako Etty Hillesum (70n.), D. Bonhoeffer (74) nebo J. Vanier (83n.) či M. Gándhí. V těchto příkladných životech je ztělesněn živý a dynamický vztah k Bohu, jež není mocným Bohem klasické metafyziky.

Jádro disertační práce tvoří kritické představení základních pojmů Kearneyho díla, které Härtel vyzdvihuje jako nejoriginálnější příspěvek Kearneyho k současnému myšlení. Jedná se především o tematiku eucharistie, tělesnosti, pohostinnosti, imaginace, hledání svatého v profánním, proměny člověka a jeho vztahu k druhým a Bohu. Autorovi se opět daří zdůraznit specifické a inovativní rysy Kearneyho myšlení, které kupříkladu propojují teoretické myšlení s životem všedního dne nebo náboženskou zkušenost s představitelstvem literárních děl. Eucharistie je chápána jako dar, jako pohostinnost, ve které autor vidí „vyústění koncepce možného Boha“ (104). Pohostinnost je zasazeno i do rámce mezináboženského dialogu jako otevření se neznámému, které nemohu ovládat. Podnětná je



koncepce „siamských dvojčat“ (118). Za důležité považují rovněž důraz na diskusi o mezích a hranicích pohostinnosti (v kritické distanci k Derridovi; 121–128). Vrchol disertace představuje kapitola o spojení pohostinnosti a imaginaci (128nn.), které autor považuje zároveň za nejpůvodnější část Kearneyho díla. Autor opět zdařile vypracovává významnost imaginace pro pohostinnost: imaginace je charakterizována jako bytostné tvoření a přetváření skutečnosti nově a jinak (130) a to opět v úzkém spojení vztahů k lidem a k Bohu. Za důležité považují i podtržení Kearneyho inspirace literaturou J. Joyce, M. Prousta a V. Woolfové. Autor souhrnně správně zdůrazňuje, že Kearneyho bytostná středové pozice není pozicí špatného kompromisu, nýbrž že naopak umožňuje vnést do mnoha příliš tuhých antagonismů novou dynamiku, která je schopna dotyčné protiklady produktivním způsobem překonat. Koncept možného Boha se tak ukazuje jako koncept otevřený a dynamický, který „nerezignuje na systematické výpovědi o Bohu, na systematickou reflexi náboženské zkušenosti“ a který je zároveň konceptem antinomickým a ikonickým (161).

Zásadně vidím dvě velké přednosti práce: Na jedné straně se autorovi výborně daří představit myšlení a koncept možného Boha Richarda Kearneyho, které autor vnímá jako hlubokou a trvajícím inspiraci pro vlastní myšlení. Autorovi se dále podařilo vystihnout originalitu Kearneyho pozice. Na druhé straně však není nekritickým obdivovatelem Kearneyho v tom smyslu, že si dokáže udržet správný kritický odstup, který ale neznamená odmítnutí daného myšlení, nýbrž umožňuje hlubší vztah k němu (srv. např. 150–166). Z celé disertační práce je znát autorova erudice a přemýšlivost. Autor zároveň zpracoval obdivuhodné a obrovské množství literatury. Naléhavě doporučuji vydat disertaci knižně. Před vydáním by bylo dobré opravit drobné formální chyby a překlepy. Ve vztahu k myšlení Dionysia Areopagity doporučuji pracovat s řecko-českým vydáním spisů *Listy. O mystické teologii*, Praha: Oikoymenth 2005, které obsahuje výbornou úvodní studii od Martina Koudelky. U představení myšlení Mikuláše Kusánského (52nn.) je možné doplnit ještě jeho centrální pojem „poučeného nevědění“ *docta ignorantia*. Knižním vydáním by tak byl odstraněn autorem zmiňovaný deficit chybějící české monografie představující Kearneyho myšlení. Nemá autor v úmyslu obohatit české prostředí překladem některého z Kearneyho děl? Mimochodem ani v německy mluvícím prostředí dodnes neexistuje – pokud vidím správně – ani monografie, ani sborník k myšlení Richarda Kearneyho či překlady jeho filosoficko-teologických prací.

Tímto jednoznačně a vřele **doporučuji práci k obhajobě.**

doc. Jakub Sirovátka, Dr. phil.

V Říčanech, 22. 8. 2019

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky
Kněžská 8
370 01 České Budějovice

Filosofický ústav AV ČR
Oddělení pro studium novověké racionality
Jilská 1
110 00 Praha 1